

Tako se on boji da se nećemo razumjeti zbog razlika između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika. Nisu našim nesporazumima krive razlike, nego suprotna polazišta prema njima. Napisao sam u jednom uredničkom članku pa sada to Pavlu Iviću moram ponoviti:

»Sporazumijevanje naroda i mir među njima zavisi od sasvim drugih uzroka. Kad je sve drugo u redu, ni različiti jezici ne mogu biti, i nisu, zapreka razumijevanju i miru, a kad nastanu različiti interesi ni isti jezik ne pomaže. Primjera se može navesti mnogo, od Švicarske do Sjeverne i Južne Koreje.« (J, 33, 59.) Ako to Pavle Ivić nije ni pročitao, mogao je istu misao pročitati u romanu Slobodana Selenića *Očevi i oci*: »Obadvojica govore srpski, a ne razumeju se.« (Beograd, 1988, str. 217.) Selenić malo dalje tu misao objašnjava na jednom drugom primjeru: »Moju primedbu . . . moji partizanski sagovornici, čak i školovani pravnici među njima, jednostavno nisu razumeli, jer je razlika među nama u osnovnom poimanju krivičnog zakonodavstva bila prevelika.« (Str. 237.)

Zato se Pavle Ivić ne treba vrijeđati kad se kaže da on ne razumije duh hrvatskoga književnog jezika jer on njega, ma što govorio, ne voli. A ono što se ne voli, teško je razumjeti.

Stjepan Babić

STRUČNI RAD NA HRVATSKOM DUDENU

Trud uložen u neke dijelove slikovnog rječnika bio je veći no što je to vidljivo iz popisa imena i uvodnog predgovora. Nadam se da će neke potankosti o tome biti čitateljima Jezika zanimljive kao primjer velikih poteškoća s hrvatskim stručnim nazivljem.

Sudjelovao sam u prevođenju s engleskog dviju stranica (*Atom I i Atom II*) u rječniku. Prvi prijevod koji nam je dostavio urednik V. Boban je bio sasvim

neupotrebljiv. To ne baca »ružno svjetlo« na prevodioca nego odražava neizradenost našeg stručnog nazivlja. Poznato je da nema uzajamno jednoznačnog odnosa među riječima dvaju jezika te da jednu englesku riječ treba prevoditi različitim hrvatskim riječima, zavisno o sadržaju i smislu onoga što se prevodi (Vrijedi naravno i obratno.) Ta je višeznačnost još više izražena kada se radi o stručnim i znanstvenim pojmovima. Jezični stručnjak, koji nije profesionalni fizičar, sasvim je bespomoćan pred stranim tekstom bez dobrog terminološkog rječnika.

Od prvenstvene je važnosti bilo naći hrvatske nazive i izraze koji su u upotrebi na našim sveučilištima i koji su u duhu hrvatskog književnog jezika. U stručnom pogledu je pritom surađivao niz mojih kolega koji su potrošili sate i sate razgovarajući o najuobičajenijim i najrazumnijim nazivima za uređaje.

Glavni i odgovorni urednik časopisa Jezik ljubavno je potrošio dio svog popodneva razgovarajući sa mnom o jezičnim problemima. Taj za mene vrlo ugodni i poučni razgovor bio je za izradu rječnika neobično koristan, te se nadam da će se slične suradnje uvriježiti i sustavno provoditi pri budućem radu na stručnom nazivlju. U ovom slučaju uloga jezikoslovnog stručnjaka je bila samo savjetodavna, tako da sva odgovornost za moguće jezične i gramatičke pogreške leži na fizičarima koji su dali konačni oblik prijevoda.

Sav taj rad, u kome su među ostalima sudjelovala i tri člana JAZU, bio je u neku ruku dobrovoljni doprinos za unapređenje našeg jezika. Od izdavača je honoriran jednim primjerkom rječnika, koji je dan fakultetskoj knjižnici za fiziku.

Pri radu smo naučili da i stručnjaci iz drugih naroda mogu pri prevođenju promašiti. Već je na prvi pogled bilo jasno da uređaj koji je na stranici *Atom II* u engleskoj verziji bio nazvan »cyclotron« to nije. Poslao sam stoga pismo engleskom

izdavaču Dudena (Oxford University Press) u kojem sam između ostalog rekao: »... predmet pokazan u vašoj tablici... je sinkrotron, a ne ciklotron... savjetovao sam zagrebačku redakciju o tome, pa sam također slobodan i Vas na to upozoriti...« Njihov je odgovor bio »... sigurno ste u pravu da nacrtani predmet nika-ko ne može biti ciklotron.... Primjećujem da je u prijašnjem izdanju bila upotrebljena riječ kozmotron, što vjerujem da je jedna vrsta protonskog sinkrotrona...«

Osobno nisam zadovoljan objavljenim prijevodom. Nije se mogla potpuno prevladati postojeća pomutnja i neusaglašenost u stručnom nazivlju. Donekle je to

prirodna posljedica činjenice da se svi znanstveni rezultati u fizici objavljuju na engleskom jeziku, na kojem izlazi i naš zagrebački (jugoslavenski) časopis »Fizika«. To naravno ne može poslužiti kao isprika, jer se sveučilišna nastava odvija na hrvatskom jeziku.

Nije se moglo postići potpuno slaganje (među fizičarima) ni u čisto pravopisnim i gramatičkim pitanjima. To je možda bilo i »objektivno društveno uvjetovano« neodređenošću i stalnom promjenljivošću pravopisa i pogleda na jezik kako se učilo u našim srednjim školama u zadnjih pola stoljeća.

Dubravko Tadić

NOVO TUMAČENJE IMENA ZAGREB

U časopisu Jezik, god. XXXIV, str. 29-31, napisao sam članak *O podrijetlu imena Zagreb* i u njemu se kritički osvrnuo na dosadašnja tumačenja. Sad je dr. Miroslav Brandt u Radovima Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, vol. 22, Zagreb, 1989., str. 5-22, objavio veoma zanimljiv članak pod naslovom *Prilog temi o značenju imena »Zagreb«*. On tu polazi sa sasvim novoga gledišta, sa socijalno-ekonomskoga i pokazuje da je više mjesta u zagrebačkoj okolini dobilo ime tom motivacijom. Tako on tumači da je *Podsused* dobio ime od opće imenice *podsusjed* što zapravo znači »potkmet«. U istom smislu tumači i ime Zagreb. On da je dobio naziv po socijalno-ekonomskoj kategoriji svoga žiteljstva

jer da dolazi od pojma koji označuje potkmetove, tj. one koji su za hrptom drugih kmetova. Potvrdu za to nalazi i u ruskom nazivu za potkmeta koji se naziva »zahrebetnjik«.

Polazište je veoma zanimljivo jer otvara nove vidike u etimologiju naših naziva mjesta (ekonima), ali će trebati stroga lingvistička analiza da to mišljenje ili potvrdi ili opovrgne. To nije moj zadatak, ja nisam etimolog, ja samo upozoravam i čitatelje Jezika i etimologe na ovo zanimljivo mišljenje. Važno je da se što temeljitije pozabavimo tim pitanjem da i lingvisti pridonesu svoj obol proslavi 900. obljetnice prvoga spominjanja imena Zagreb. Nade li se tko da se kritički osvrne s lingvističkog gledišta na raspravu Miroslava Brandta, Jezik će rado dati za to prostor.

Stjepan Babić